

מה למדת בגן היום: מדריך לגננת ולהורים

קבלסון אסתר

הספר הוא פירוט תכנית לימודים שנתית לגן ילדים, הכתוב כאוגדן של דפי קשר להורים ומלווה בתמונות צבעוניות של ילדי גן. הוא מיועד למחנכות בגיל הרך ולהורים לילדים צעירים ששותפים ברצון לקדם את הילד בכל תחומי החיים. למי שרוצה לדעת מה הילד לומד בגן, כיצד הוא מתפתח ואיך אפשר לקחת חלק בלמידה הזו, הספר ישמש אותו ככלי עבודה. מטרת העל של הספר היא להבהיר שחינוך ילד וקידומו מצריך עבודה של 365 ימים בשנה.

זוהי אפשרות נדירה להציץ לעולמו הפנימי של גן הילדים הממלכתי דתי שנפרש בגלוי על כל עושרו. התכנים המופיעים בספר צריכים להיות חלק מהלמידה של כל ילדי ישראל בגלל ההתייחסות המיוחדת שלהם ליהדות ולמורשת עם ישראל. הכתוב מחולק לחודשי השנה וכל פרק כולל רקע עיוני מפורט על חגים ומועדים במקורות: מצוות ומנהגים, רצף סיפורי התורה מחומש בראשית, פתגמים, מדרשי אגדה ושירים וסיפורים בנושא הנבחר.

הספר מגלה סודות קטנים גדולים שידועים לילדי הגן ומבוגרים יכולים לקרוא אותם. לדוגמה: כיצד מכנים ילדי הגן את המשורר הלאומי? מדוע נקראים הבולבול והירגזי בשם? והיכן ממוקם איבר ההרחה של הדבורה? הווי הגן מתואר דרך סיפורים קצרים מתוך מפגש הבוקר וטיוול הבוקר משום שמראות טבע שגרתיים כמו חתול ששותה משלולית, פרפר על פרח או קן ציפורים הם פלא בעיני הילד. על כן כתב ביאליק: **"אין אדם רואה ומשיג אלא פעם בילדותו. המראות הראשונים, בעודם בבתוליהם, כיום צאתם מתחת יד היוצר, הם הם גופי הדברים, עיקר תמציתם, ואלה שלאחריהם- אך מהדורותיהם השניות והפגומות הן"** (מתוך: ספיה, ביאליק).

נושאי הלימוד הכלליים בגן: היסטוריה, טבע, מדע, מוסיקה ואמנות, לקוחים מעולם הילד וקרובים לליבו. כל ההצעות לפעילות (ביקור בדיר וברפת, בישול ואפיה) הן חלק בלתי נפרד מהעשייה היום יומית של ילדי הגן בישראל ומבוססים על ההבנה שהילד לומד דרך חושיו. הספר כולל פרקי לימוד נרחבים בנושא דבורת הדבש, טוואי המשי והכותנה.

בפרק הנספחים מצורפים חומרי עזר ללמידה: ציר הזמן (ארועים חשובים בהיסטוריה של עם ישראל) כדי לאפשר למחנך ללמד את עצמו לפני שהוא מלמד את הילד ובכך להבטיח מצידו העברה מסודרת של מידע מדויק. בספר מצורפת רשימה של ספרי ילדים מומלצים לבית ולגן, רשימה של תמונות אמנות שצוירו בידי ציירים מפורסמים ורשימה של קטעים מוזיקליים לגיל הרך. בפרק הנספחים מופיעים שני מאמרים בנושאי: יכולת ההשתנות של הכושר הקוגניטיבי וגילוי תוקפנות בגיל הרך.

טיול בוקר

פרחי פרוטולקה באדנית

איסוף עלי שלכת

"חוקי הטבע, בהם החזק טורף והחלש נטרף, הומחשו לילדים בזמן מעקב אחר שתי לטאות אשר זחלו על קיר של בית. הלטאה הגדולה רדפה אחרי הקטנה, השיגה ותקפה אותה. במקרה אחר, ילדי הגן עודדו כלב שרדף אחר חתול מבוהל. הילדים נאנחו באכזבה כשהחתול הצליח לחמוק וטיפס על עץ".

ילד בוחן פעמוני רוח בטיול בוקר

איסוף אוצרות טבע
(קונכיות, זרע מחנף, איצטרובל)

קטעים מתוך הפרק: משחק למידה והתפתחות

המטרות הכלליות של גן הילדים הן פיתוח כשרים קוגניטיביים, חברתיים-רגשיים ומוטוריים באמצעות התנסות בפעילויות בגן. הילד ירכוש כלים לפיתוח מיומנויות חיוניות כדי להשתלב בחברה באופן עצמאי.

מיומנויות יסוד לחינוך מתמטי

פירוט מיומנויות היסוד בחינוך מתמטי מתוך: תכנית לימודים במתמטיקה לחינוך הקדם יסודי (2008). האגף לחינוך קדם יסודי, ירושלים: משרד החינוך. התכנית מפרטת את אופני לימוד המתמטיקה בגן הילדים ואת עקרונות ההוראה שלה. שלוש המטרות הכלליות של התכנית הן טיפוח בוגר גן בעל ידע והבנה של מושג המספר, טיפוח בוגר גן עם ידע לגבי צורות וכלים מתמטיים לפתרון בעיות. תכנית הלימודים מתמקדת בשלושה נושאים המתמטיים הבאים: מושג המספר, תחושה מרחבית וגיאומטריה, מושגים כמותיים בחיי היום יום.

הקניית ידע בתחומי לימוד שונים ולימוד תוך כדי התנסות וחקר

חודשי השנה, מזג האוויר ועונות השנה מזמנים חוויה כלל-חושית ולמידה חדשה דרך התנסות וחקר. החשיבה המופשטת תתבסס על התנסות חושית מלאה של הילד. לכן יציאה לטיול היא חיונית ללמידה. לדוגמה: ילד צריך לחוש את האוויר הקר של החורף כדי לדעת שחורף הגיע. על הילד לראות עננים אפורים ולבנים כדי לדעת שהם משנים את צבעם. הילד צריך לעקוב אחר תנועת זנבו של הנחליאלי כדי לזכור שזנבו ארוך. הוא חייב לטעום בלשונו את טיפות הגשם ישר מהשמים כדי לדעת שמי גשמים הם מים מתוקים.

מתוך הפרק: אסיפת הורים ראשונה

- צוות הגן מחויב לעבודה מקצועית תוך שמירה על כללי אתיקה: יושרה, נקיות ומכובדות. הצוות מחויב לסודיות מלאה לכל מידע שיש בידו על הילד ומשפחתו. מידע על פועלו של התלמיד במהלך היום יימסר בדיווח של אמיתות ישירות להורים. הצוות כולו יפעל בקו מנחה אחיד אותו מובילה גננת הגן תוך הפעלת שיקולי דעת מקצועיים. ראיית הצוות תהיה מערכתית רחבה ותשאף למען טובת הכלל תוך התייחסות לצרכים מיוחדים של התלמיד והוריו. אם הילד נמצא זקוק לטיפול (ריפוי בעיסוק, פזיותרפיה, קלינאית תקשורת) הגננת תפנה את ההורים לאבחון התפתחותי כולל בתחנה להתפתחות הילד דרך רופא המשפחה.
- במפגש הבוקר מתנהלת שיחה על אחד הנושאים הנלמדים בגן. כשהגננת מקנה ידע רצוי שהדבר יעשה בטפוף מידע ואמצעות משפטים אחדים. כשהשיחה קצרה וממוקדת היא קולעת למטרה והילד מפיק ממנה. שאר הלמידה תגוון דרך שירה, מחול ותנועה. לילד קטן קשה לשמוע הסברים ארוכים ומופשטים לכן חשוב להגיע לחושיו הערניים שמצפים להתייחסות. לדוגמה: בלימוד על פירות הדר הילדים צריכים להריח ולטעום אותם.

- לעיתים קרובות הילדים מספרים במפגש מה אכלו, איפה ביקרו, במה שיחקו ועם מי. דברים אלה אינם בזבוז של זמן וחשובים לחיזוק הרגשי, החברתי והשפתי של הילד. הדברים שילדים בוחרים לומר הם משמעותיים להם וזה עיקר עניינם. לא משנה מה הילד אמר כל עוד הוא דיבר בקול רב ושיתף בחוויותיו את הגננת החברים. הילד זקוק לתשומת הלב הזו וחשוב לתת לו אותה.

מתוך הפרק: חודש טבת

בגדי הכוהן הגדול

בבית המקדש עבדו לויים וכוהנים. הכהן הגדול לבוש בתלבושת מיוחדת: ציץ, מצנפת, כתונת תשבץ, אבנט, מעיל פעמונים, חושן. החושן הונח על חזה הכוהן הגדול והודק מעל האפוד באמצעות חוטים. הוא מתואר בספר שמות (פרק ל"ט ח'-כ"א) כבד רקום מחוטים יוקרתיים של זהב, תכלת, ארגמן, תולעת שני ושש. צורת החושן היתה רבועה ושולבו בה משבצות זהב בהם 12 אבנים יקרות חרוטות בשמות השבטים. הכהן נשא את שמות השבטים בזמן עבודתו במקדש כדי שאלה יזכרו לפני ה'.

מתוך הפרק: חג השבועות

הבאת ביכורים מקצוות הארץ

העלייה לרגל הייתה חוויה אדירה, יפה לעין ומלווה בשירה שמחה וריקודים. ראשי העולים עוטרו בפרחים, שור הלך לפניהם כשקרניו מצופות זהב וענפי זית עיטרו את ראשו. החליל חילל לפנייהם עד שהגיעו לירושלים. העולים שרו, היללו ושיבחו את ה' לאורך דרכם והלוויים נגנו ושרו פרקי תהילים. מספרים שאפילו אגריפס המלך (בתקופת בית שני) נטל סל על כתפו והצטרף לתהלכה בדרכה. בשער העיר קיבלו בני העיר את הבאים בסבר פנים יפות. הכנסת האורחים התבטאה במתן כבוד רב לבאים מכל רחבי הארץ.

מגילת רות

בחג השבועות נהוג לקרוא את מגילת רות. המגילה מספרת את סיפורה של רות המואביה, גיורת שדבקה בחמותה, נעמי. בפרק א' כתוב: וַתֵּשֶׁק עֲרָפָה לְחַמוֹתָהּ, וְרוֹת דָּבְקָה בָּהּ... כִּי אֶל-אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֵלַי, וּבְאֲשֶׁר תִּלְיִי אֶלֶיךָ- עִמָּךְ עָמִי, וְאֵלֶיךָ אֶלְהִי (רות, א', ט"ז). רות מתלווה לנעמי לשדות בית לחם שם היא פוגשת בבועז. דוד המלך הוא מצאצאיה של רות. סיפור המגילה מלמד על החשיבות של קבלת הגר ועל מצוות השדה (לקט, שכחה ופיאה).

סדר אבני החושן ושמות שבטי ישראל

<p>בְּרֻקֵת</p> <p>לוי</p>	<p>פְּטָדָה</p> <p>שמעון</p>	<p>אֶדֶם</p> <p>ראובן</p>
<p>יְהִלֵם</p> <p>זבולון</p>	<p>סַפִּיר</p> <p>יששכר</p>	<p>לַפֶּד</p> <p>יהודה</p>
<p>לָשֶׁם</p> <p>דן</p>	<p>יְשֵׁפָה</p> <p>בנימין</p>	<p>שֶׁהָם</p> <p>יוסף</p>
<p>תַּרְשִׁישׁ</p> <p>אשר</p>	<p>אַחֲלָמָה</p> <p>גד</p>	<p>שָׁבוּ</p> <p>נפתלי</p>

תמונות האבנים מתוך: ויקיפדיה

חיים נחמן ביאליק (1873 - 1934)

המשורר הלאומי חיים נחמן ביאליק נתן ביטוי ביצירותיו (שירים וסיפורים) לחוויות ילדותו. ילד יתום בבית דל, אשר מצא מפלט לבדידותו בטבע.

ח.נ. ביאליק הוא נולד באוקראינה וגדל בכפר. בגיל שבע התייתם מאביו, ואמו גידלה בקושי רב שלושה יתומים. כשיצא ללימודים החל לכתוב בסתר שירה ופרסם את 'אל הציפור'. כשעלה ארצה ייסד את הוצאת 'דביר' והיה נשיא אגודת הסופרים.

סיפרנו בגן הילדים על ביאליק התינוק שלא זכה לתשומת ליבה של אמו הטרודה בטיפול בבית ובבעלה החולה, על פרידת ביאליק מאמו האהובה ומגוריו עם סבו הקפדן, על חוסר הצלחתו של ביאליק בלימודי ה'חדר' ועל דמיונו המפותח והמשעשע.

ספרנו סיפורים שכתב על הארנבת ושרנו משריו המפורסמים: עציץ פרחים, נדנדה, מקהלת נוגנים, הפרח לפרפר, הפרש, רועת הכוכבים וקן לציפור.

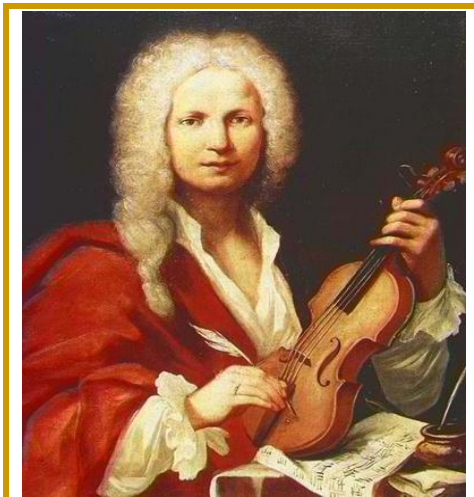
רשימת קטעים מוסיקאליים נבחרים לגן הילדים

לודוויג ואן בטהובן

Ludwig Van Beethoven

1770-1827

אנטוניו לוצ'יו ויוואלדי

Antonio Lucio Vivaldi

1678-1741

- ריקוד סלובני מאת אנטונין דבוז'אק
- אמפרומפטו מאת פרנץ שוברט
- הברבור מאת קמיל סן סאן
- בדינרי מאת יוהאן סבסטיאן באך
- האריה (קרנבל החיות) מאת קמיל סן סאן
- פטר והזאב מאת סרגיי פרוקופייב
- ריקוד סיני מאת פיטר צ'ייקובסקי
- ריקוד הפיות מאת פיטר צ'ייקובסקי
- פור אליס מאת לודוויג וואן בטהובן
- ואלס החתול מאת פרדריק שופן
- וולס מס' 11 מאת פרדריק שופן
- פרלוד מאת פרדריק שופן
- מארש תורכי מאת וולפגנג אמדאוס מוצרט
- חליל הקסם מאת וולפגנג אמדאוס מוצרט
- קאן קאן מאת ז'ק אופנבאך
- פרמן (האוברטורה) מאת ז'ורז' ביזה
- וילהלם טל מאת ג'אקינו רוסיני
- הבולרו מאת מוריס רוול

יצירות מוסיקליות לאביב

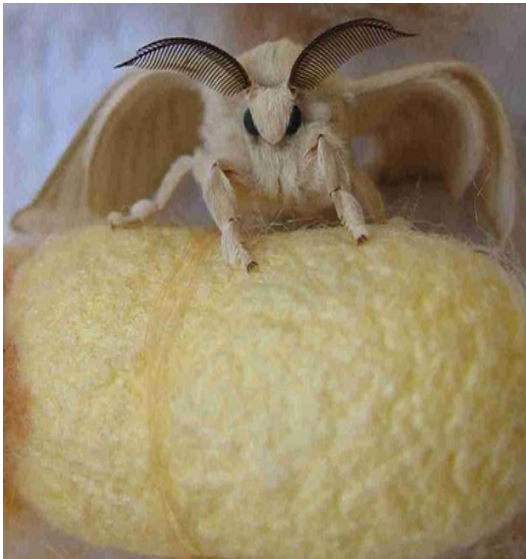
- קונצ'רטו האביב מתוך 'ארבע העונות' מאת א. ויואלדי
- שיר האביב מאת פליקס מנדלסון
- האביב - הסימפוניה הראשונה מאת ר. שומאן
- סונטת האביב מאת לודביג ו. בטהובן
- קולות האביב ולס מאת יוהן שטראוס
- פולחן האביב מאת א. סטראווינסקי
- סוויטה סימפונית - אביב מאת: ק. דביסי
- סימפונית האביב מאת בנג'מין בריטן

אגדת משי עתיקה

הסינים מספרים שהיתה בסין קיסרית, בשם סי-לינג-שי. הקיסרית גילתה את סוד ייצור המשי באחד הימים טיילה בגני הארמון בין עצי התות. היא ראתה על עלי התות, זחלים לבנים הטווים סביבם קורים דקים מאד. לידם מצאה פקעת לבנה. הקיסרית לקחה את הפקעת לארמון והשרתה אותה במים חמים. מהפקעת המושרית החלה פורמת חוט דק ארוך ומבריק. החוט הדק והמבריק נקרא משי. תחילה ארגה סי-לינג-שי לעצמה מטפחת משי. מאוחר יותר החלה לגדל את הזחלים, ומשאספה זחלי טוואי משי רבים, הכינה גלימת משי ארוכה לקיסר סין.

הסינים שמרו על סוד המשי שנים רבות עד שיום אחד נזיר בודהיסטי הגניב אותם למערב, בתוך מטה. שיירות של סוסים יצאו מסין למדינות אחרות והדרך בה הם נעו הפכה להיות ציר מסחר מרכזי ונקראת עד היום "דרך המשי".

100% כותנה - ביקור במנפטה

זוג פרחי כותנה בשדה

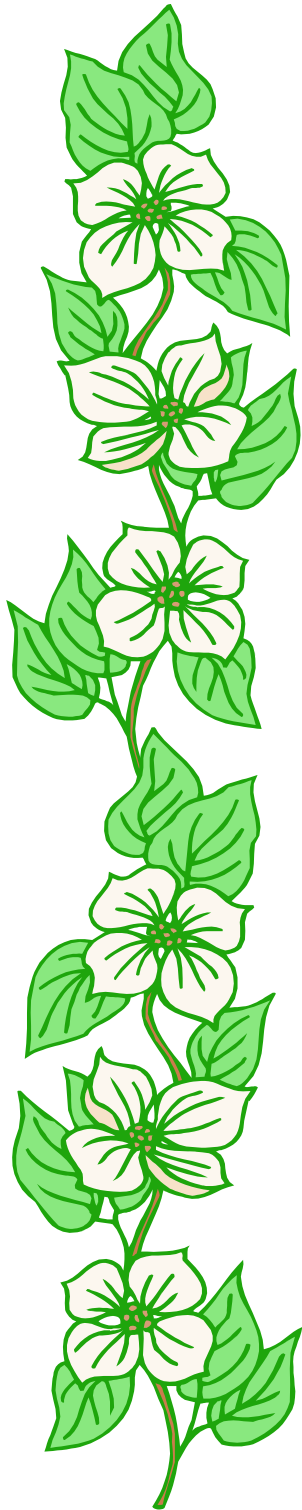
בד כותנה

פרי כותנה בשל

פרי לקט בוסר

חלומות שמורים

מילים : אהוד מנור

אי שם עמוק בתוך תוכנו
טמונים קולות וזכרונות
מראות רבים שכבר שכחנו
ספרי פלאים ומנגינות

כל זכרונות ימים ימימה
החלומות הראשונים
וכל מילה של אבא אמא
שנאמרה לפני שנים

אי שם עמוק בתוך תוכנו
טמונים קולות וזכרונות

מראות רבים שכבר שכחנו
ספרי פלאים ומנגינות

עולם מופלא של ילדותנו
רדום בפנים בצל צלילים
איתנו הוא עד יום מותנו
חבוי בתוך תילי מילים

ולפעמים שריד של ריח
או צליל מוכר או קצה מילה
משיב אליך גן פורח
מחזיר אל קו ההתחלה

ושוב אתה חולם כילד
ושוב אתה תמים כאז
אתה נמצא בתוך התכלת
הכל נשמר דבר לא גז

© כל הזכויות לשיר שמורות למחבר ולאקו"ם

להזמנת עותק מהספר ניתן לפנות באמצעות
הדוא"ל : esterkson@gmail.com